

MAKIPARADICSOM

*Barangolás Madagaszkár
vadrezervátumaiban*

David Attenborough még Madagaszkár állatparadicsomáról írt, de Gerald Durrell már a vésznaui maki megmentésére indított expedícióról. Félttem, hogy kifutok az időből, és ezeket a fajokat már csak állatkertben láthatom, így nem halogathattam tovább az indulást, hogy felkeressem Földünk talán legveszélyeztetettebb szegletét, a „Vörös szigetet”. Cikkünk terjedelme nem engedi a sziget részletes bemutatását, de talán felkelti az érdeklődést Madagaszkár egyedülálló természeti értékei iránt

Madagaszkár szigete mintegy 150 millió éve vált el az afrikai kontinentstől, magával „hurcolva” egyedi állat és növényvilágát, melyek innentől teljesen elszigetelten folytatták evolúciós fejlődésüket. Ez felért egy evolúciós kísérlettel, hiszen az itt élő állatok teljesen elszigetelten fejlődhettek az évmilliók során. Ekkor még éltek a dinoszauruszok Földünkön, így a szigetre is jutott belőlük. Az a mai napig nem teljesen tisztázott, hogy egyes csoportok – például a makik – mikor és hogyan kerültek a szigetre, de a Mozambiki-csatornában még 45 millió éve is létezhetett egy keskeny szárazföldi sáv, ahol a késői betelepülők átkelhettek a szigetre. A makiknak az ember megjelenéséig nem akadt természetes ellenségük, így nyugodtan specializálódhattak.

Madagaszkár a Föld negyedik legnagyobb szigete, de már a repülő ablakából látszik, hogy 90%-a kopár, vörös dombokból áll, így „könnyű” dolgunk lesz, mert csak a maradék 10%-ra kell összpontosítanunk. Ezek megőrzése az **ANGAP** (Association Nationale pour la Gestion des Aires Protégées de Madagascar, a Védett Területeket Felügyelő Nemzeti Társaság) feladata, de sorsuk az országot támogató nagyhatalmak kezében van.

Analamazaotra (Périnet) Rezervátum és a Mantadia Nemzeti Park

Utunkat a fővárosban, Antananarivoban kezdjük, de némi szervezés után tovább is indulunk a kevés utak egyikén, méghozzá a keleti esőerdők felé. Első úticélunk turisták által látogatott része, az **Analamazaotra (Périnet) Rezervátum** elég kicsi, így mindenki könnyen láthatja és hallhatja a hely szenzációjának számító **indrit** (*Indri indri*), mely leginkább egy pandajelmezben fára mászó kisgyerekre emlékeztet. Már hajnalban az indrik énekére ébredünk,

A szerző felvételei

majd jól kiépített ösvényeken eredünk a nyomukba. Vezetőnk minden maki hangját remekül utánozza, de hiába, az emberhez szoktatott **gyémántszipakák** (*Propithecus diadema*) csapatát ez nem hatja meg, őket hiába keressük. Viszont az indrik hangját követve hamar rábukkanunk csapatukra, és az őket követő turistákra is. A hegyi esőerdőben már hűvös van, az amerikai turisták reggel az összes makis pólót felvásárolták. Furcsa a kontraszt az élénk színű ruhákba öltözött emberek és a fekete-fehér makik között, de a lényeg, hogy az indriket ez egyáltalán nem zavarja, így nyugodtan fotózhatjuk őket.

A **Mantadia Nemzeti Park** már jóval vagányabb, és megközelítéséhez terepjáró szükséges. Régen vonattal jöttek ide a turisták, és stílszerűen – akárcsak Gerald Durrell és David Attenborough – az állomáson kialakított Hotel Buffet de la Gare-ban laktak. Ők azonban még egy másik Madagaszkárt láthattak. Az itt élő bezanozano törzs tagjai már nem vadásznak az indrikre, de korábban előfordult, hogy az utat építő kínai vendégmunkások asztalára – ingyencsés gyanánt – sült indri került. Ez jelentősen megcsappantotta az amúgy sem gyakori makik számát. Egy olyan állatét, melyet speciális növényi étrendje miatt fogságban még életben tartani sem sikerült, nemhogy szaporítani...

A közeli Maromizaha erdő még nem élvez teljes védeltséget, így érthető, ha az itt lakók időnként kivágnak pár fát az indrik alól. Hatalmas bambuszerdőkben mászkálunk, de

vezetőnk már teljesen feladta, hogy szifakát találjunk. Az ösvény szélén, egy fa tetején indrik üldögélnek, és hosszú percekig bámuljuk egymást, mire eltűnnek. Hangjukat még sokáig halljuk, de többet nem látunk. A **tarka varik** (*Varecia variegata*) csapata is csak hang alapján azonosítható, de az ember által nem háborított részekben csodálatos bambuszerdőkben túrázunk, és ez mindenért kárpótol. Utunkat a keleti esőerdők felé folytatjuk.

Ivoloina Állatkert, Toamasina

A tengerparti Toamasinába érünk, mely város nevét – ami magyarul annyit jelent, hogy „olyan mintha sós lenne” – a merinák találták ki, akik azt hitték, hogy a tenger íze hasonlít a folyókéra. Aztán megkóstolták és azóta így hívják a várost, mely napjainkban Madagaszkár legjelentősebb kereskedelmi kikötője. A várostól nem messze található a **Jardin d'Essai Ivoloina Állatkert**, ahol az amerikai *Duke Egyetem Majomtani Központja* (DUPC) és a *Jersey Állatkert* támogatásával próbálják szaporodásra bírni az itt összegyűjtött fajokat. Kuriózumnak számít a bambuszevésre szakosodott **szürke bambuszmakik** (*Haplemur griseus*) és a korábban kihaltaként vélt **óriás bambuszmakik** (*Prolemur simus*) szaporodó közössége. A bambuszmakik élettere is jelentősen visszaszorult az utóbbi időben, így megmentésükre csak az ilyen állatkertekben van lehető-

ség. Másik érdekesség a **véznaui maki** (*Daubentonia madagascariensis*), mely inkább hasonlít ázott kuttyára, mint makira. A szakkönyvek véleménye szerint nem számít ritka állatnak, de rejtőzködő és speciális életmódja miatt a vadonban nehéz összefutni vele. Rémisztő külseje egyben a végzete is, hiszen a babonáktól hemzsegő malgasz társadalomban egy véznaui maki – vagy helyi nevén aye-aye – megjelenése a rontást hozó szellemek érkezésének előjele, ami csak az állat haladéktalan likvidálásával előzhető meg. A hatalmas és üdezőld parkban rajtuk kívül még számos makit tartanak tágas ketrecekben vagy félvadon.

Nosy Mangabe Speciális Rezervátum

Az Antongil-öbölben fekvő, majdnem hat-száz hektáros sziget a közeli Masoala-félsziget kicsinyített mása. A Masoala, Madagaszkár utolsó egybefüggő esőerdeje, szigorúan védett nemzeti park. A sziget hivatalos neve **Nosy Mangabe Speciális Rezervátum**, legmagasabb pontja 332 méter magas. Szinte teljesen lakatlan, csak a vadórként dolgozó betsimisaraka törzs tagjai és pár halász lakik itt. A síkvidéki esőerdőnek számító sziget története az 1920-as években pár **tarka maki** (*Varecia variegata*) idetelepítésével kezdődött. Színesebb fajtársaik, a **vörös varik** (*V. rubra*) csak a Ma-

soala-félszigeten élnek, de ahhoz, hogy őket lássuk, több hetet kellene a félsziget erdeiben tölteni. Mi inkább a közeli Maroantsetra városától húsz perc hajóútra fekvő sziget felé vesszük az irányt. Sziklás oldalát egy hatalmas, rozsdás japán halászhajó díszíti, melyet a környékre évente lesújtó ciklonok egyike, a Huddah dobott partra. A sziget környéke és az Indiai-óceán egész nyugati területe 1979 óta **Nemzetközi Bálnarezervátum**, ahol a turisták nagy öröme az év bizonyos szakában rengeteg bálna gyűlik össze. Sajnos nem a bálnaszezonban érkeztünk, így „be kell érünk” azzal, hogy sétáink során lépten-nyomon állatokba botlunk. A földet borító avarrétegben hatalmas **ászkarák** (*Crustacea*) és **törpe kaméleonok** (*Brookesia peyrierasi*) élnek, a fákon **sárgánypókok** (*Gasteracantha versicolor*) lesik áldozatukat, míg a tengerparton **szárazföldi rákok** (*Sesarma gracilipes*) és **pálmátólvajjok** (*Birgus latro*) élnek együtt. Éjszaka miniatűr békák ugrálnak az avarban, míg a fatörzseken **levélfarkú gekkók** (*Uroplatus sp.*) vadásznak. A nappal tökéletesen mimikrizó állatok éjszaka meglevenednek, így könnyű észrevenni őket.

Az itt élő öt makifajból legkönnyebben a táborba látogató **fehérfejű makikkal** (*Eulemur fulvus albifrons*) találkozhatunk, de a vacsora után elővett banán előcsalja a **vörös egérmakikat** (*Micro-*

cebus rufus) is. Állítólag vadon itt látható legkönnyebben véznaújju maki, de hiába az éjszakai várakozás, mi nem járunk szerencsével.

Ankarana Nemzeti Park

Sokak szerint a világ legnagyobb félmajomsűrűségét az **Ankarana Nemzeti Parkban** találjuk, ahol az antankarana törzs tagjaiból verbuvált vezetők segítségével több makit is láthatunk. A Park keleti bejárata Mahamasina faluból nyílik, ahol egyszerű bungalók és csillagfényes fürdőszoba vár ránk. A *tsingykhöz* – azaz csipkés mészkősziklákhöz – vezető egésznapos túra során bebetetett **koronás makik** (*Eulemur coronatus*) és a velük konkuráló **csíkosfarkú mongúz** (*Galidia elegans dambrensis*) veszekedésének lehetünk tanúi. A **Sanford-makik** (*Eulemur sanfordi*) csapatai a zártabb erdőkben élnek, de egy nappali túra során őket is könnyű megtalálni. Ezenkívül három levélfarkúgekkó-faj, hatalmas ezerlábúak, az úton keresztben napozó **madagaszkári boa** (*Acrantophis madagascariensis*), óriáscsótányok és többféle kaméleon vár ránk.

Az éjszakai vadles során főleg az **északi fürgemaki** (*Lepilemur septentrionalis*) képviselőivel találkozunk, majd néhol a betelepített vaddisznók rőfögése veri fel a csendet. A nappal szinte észrevehetetlen kaméleonokat is egyszerű ilyenkor felfedezni. Általában

párduckaméleonba
(*Furcifer*

pardalis) botlunk, de akadnak érdekesebb fajok, mint például az **Oustalet-kaméleon** (*Furcifer oustaleti*). A fő szenzációt természetesen a tsingyk jelentik, és a rajtuk élő számtalan élőlény, melyek kimondottan az éles peremű, csipkés mészkősziklák közötti életre specializálódtak. Mi legjobban a repedésekben rejtőző csigákon lepődünk meg, melyek speciális házukat képesek úgy beékelni, hogy mongúz legyen a talpán, aki hozzáfér a csigapecsenyéhez. De vannak itt baobab- és elefántláb-fák is, melyek remekül alkalmazkodtak a tsingyk közötti szárazsághoz. Fájó szívvel veszünk búcsút a parktól, hiszen itt láttuk eddig a legtöbb állatot.

Montagne d'Ambre Nemzeti Park

Az egyetlen megmaradt esőerdő Észak-Madagaszkáron. Nem olyan zárt, mint a keleti part esőerdei, és igazából hegyi esőerdőnek számít. A turisták körében méltán népszerű: tavaly mintegy hétezer turista kereste fel, zömében malgasz és francia látogatók. Sajnos a dimbes-dombos parkba a franciák fenyőt és eukaliptuszt telepítettek be, ami jelentősen veszélyezteti az őshonos és sok esetben endemikus növényzet életét. Itt található a sziget legnagyobb vízesése, az Antomboka, melyet hatalmas epifitákkal teleltetett fák vesznek körül. A bejárat felé vezető úton egy **madagaszkári disznóorrú sikló** (*Leioheterodon madagascariensis*) napozik, és valószínűleg azon gondolkodik, hogy a rágcsálókban bővelkedő közeli faluba induljon, vagy a nyugodtabb életet kínáló nemzeti park

bambuszmaki (*Hap Alemur aureus*). Részben ennek a fajnak a felfedezése ösztönözte a helyi kormányt a terület védetté nyilvánítására. A valóban aranyszínű bundát viselő makikat aránylag könnyű megtalálni, de a magasban bambuszt rágszáló állatokat lefotózni szinte lehetetlenség. Indrik itt nem élnek, de az **Edwards-szifakák** (*Propithecus edwardsi*) könnyen felfedezhetők az erdő sűrűjében. A ritkán látható **keleti gyapjasmaki** (*Avali laniger*) itt megkönnyíti a túravezetők dolgát, és hű marad faodvához. A kora hajnali indulás ellenére az ösvényeket hamar ellepik a turisták csoportjai. Vezetőik hangosan kiabálva jelzik egymásnak a talált állatok helyét, így jutunk egy csapat **vöröshasú maki** (*Eulemur rubriventer*) közelébe. Az esti séta szenzációja a megfigye-

lőhelyen előre beetetett **indiai**

cibetmacska (*Viverricula indica*), melyet – mivel nem őshonos állat – a hasonló küllemű **madagaszkári cibetmacskaként**

(*Fossa fossana*) definiálnak, nyilván a neve miatt.

Egyébként semmi köze az angolul és magyarul is

fosszának hívott macskaszzerű állathoz (*Cryptoprocta ferox*), mely Madagaszkár legnagyobb ragadozója.

Amíg a cibetmacskákat fotózzuk, vezetőnk banádarabokat tűzdel a környező fák ágaira, hogy idecsalogassa a **vörös egérmakikat** (*Microcebus rufus*), akik óramű pontossággal meg is jelennek. Sajnos velük együtt a szűkös helyen a turisták veszik át a főszerepet. Így visszamenekülünk közeli bungalónkba, ahol az elmaradt fajok látványát másnap bőven kárpótolja a teraszon vadászó, élénkzöld színű **nappali gekkó** (*Phelsuma sp.*). A teraszon ücsörögve azon tanakodunk: vajon miért irtja ki az ember egy ilyen egyedülálló és csodaszép sziget 90%-át?

Buzás Balázs

Az út előkészítéséhez nyújtott segítségért és a kinti szíves vendéglátásért külön köszönet a Magyar–Madagaszkári Baráti Társaságnak és a társaság elnökének, Randrianasolo Richard tiszteletbeli konzulnak.

<http://madagaszkar.uw.hu>

